

ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

Центральний інститут післядипломної освіти

КАФЕДРА ПРОФЕСІЙНОЇ І ВИЩОЇ ОСВІТИ

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

**ТЕМИ: «СУЧАСНІ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ»**

Для слухачів курсів підвищення кваліфікації керівних та
науково-педагогічних працівників вищої освіти

«Схвалено»

кафедрою професійної і вищої освіти
протокол № __ від «__» _____ 2022 р.
Зав. кафедри

_____ Л.М. Сергеева
(підпис)

Київ – 2022

Тема «Сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти»

автор-розробник: д.п.н., проф., проф. кафедри Петренко Л.М.

Мета: продемонструвати різноманітність сучасних моделей професійного розвитку працівників закладів освіти, навчити проектуванню персоналізованої моделі професійного розвитку працівників закладів освіти впродовж усього життя.

Загальна логіка спецкурсу «Сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти» відображена комплексом теоретичних і практичних завдань:

- визначення стратегічних орієнтирів професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти;
- порівняння різноманітних концепцій професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти;
- систематизація знань слухачів щодо теоретичних основ моделювання в освітніх процесів;
- рефлексивний аналіз вітчизняних і зарубіжних моделей з подальшим узагальненням характерних ознак і формулювання гіпотези щодо ймовірності їх використання для професійного розвитку педагогічних працівників;
- оволодіння методами моделювання професійного розвитку педагогічних працівників.

Об'єктом вивчення є професійний розвиток педагогічних працівників.

Предметом спецкурсу «Сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти» є сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти.

Після опанування спецкурсу слухачі мають **уміти**:

- визначати стратегічні орієнтири професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти;
- виявляти і порівнювати різноманітні концепції професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти;
- використовувати теоретичні основи моделювання освітніх процесів у практичній діяльності;
- здійснювати рефлексивний аналіз вітчизняних і зарубіжних моделей з подальшим узагальненням характерних ознак;
- формулювати гіпотези щодо ймовірності використання створених моделей для професійного розвитку педагогічних працівників у закладі освіти.

Основними організаційними *формами* ознайомлення з темою «Сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти» є – лекція, тематична дискусія, практична і самостійна роботи, виконання індивідуальних завдань, активні форми і методи навчання, контрольні заходи – презентації, тести.

Реалізація мети і завдань програми спецкурсу здійснюється в умовах дистанційного підвищення кваліфікації керівників закладів освіти, педагогів та науково-педагогічних працівників шляхом:

опанування її змісту, відповідних умінь і компетентностей у процесі онлайн-занять на платформі ВВВ – лекції, тематичної дискусії з елементами тренінгу (на першому етапі навчання);

самостійної роботи, спрямованої на закріплення та подальший розвиток умінь і компетентностей, інтеграцію їх у власний практичний досвід управлінської та педагогічної діяльності під час дистанційного етапу курсів підвищення кваліфікації на платформі ADL;

зворотного зв'язку через групові та індивідуальні консультації з викладачами (другий етап навчання);

дослідницької і творчої роботи, спрямованої на розкриття і обґрунтування обраної теми дослідження (випускної роботи); оприлюднення і презентації одержаних результатів під час проведення онлайн-вебінарів і онлайн-конференцій на платформі ВВВ (третій етап навчання).

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Вступ

I. Стратегічні орієнтири професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників закладів освіти

1.1. Аналіз нормативно-правових і аналітичних матеріалів з проблем професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників в європейському і національному освітньому просторі.

1.2. Трансформація традиційної системи професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників в концептуальну модель нової освіти: чинники впливу.

1.3. Узагальнення стратегічних орієнтирів професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників.

II. Сучасні концепції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників закладів освіти працівників

2.1. Тенденції розвитку науки і освіти в постіндустріальному суспільстві.

2.2. Вітчизняні і зарубіжні концепції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників.

III. Вітчизняні і зарубіжні моделі професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників закладів освіти

3.1. Моделі професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників: традиційні та інноваційні, вітчизняні та зарубіжні.

3.2. Шляхи впровадження сучасних моделей професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників.

«Сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти»

Основні питання

Аналіз нормативно-правових і аналітичних матеріалів з проблем професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників в європейському і національному освітньому просторі:

В епоху діджиталізації, запровадження технологій Industry 4.0 освіта стає найважливішою інвестицією для сталого розвитку країн світу й актуальності набувають нові концепції, які знайшли відображення в низці документів, прийнятих на міжнародному рівні:

у Меморандумі безперервної освіти Європейського Союзу, прийнятому на початку двохтисячних років, наголошується на взаємодії всіх видів навчання – формального, неформального та інформального, що відкриває можливості для розвитку людей упродовж усього життя;

в Інчхонській декларації «Освіта – 2030: забезпечення всеосяжної інклюзивної і справедливої якісної освіти і навчання впродовж усього життя» (2015) вказується на

необхідність надання рівноправного і розширеного доступу до всіх рівнів освіти – від початкового професійного до наукового рівня вищої освіти. Також акцентується увага на важливості застосування гнучких траєкторій навчання, визнанні, сертифікації і акредитації знань, умінь, навичок і компетенцій, набутих у рамках неформальної та інформальної освіти. Значна увага приділяється створенню умов для оволодіння дорослими людьми функціональними навичками на належному рівні та навчанні впродовж усього життя, забезпеченню доступу до інформації для якісного й результативного навчання, наданню послуг у сфері освіти з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;

у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» сформульовано 17 цілей і 169 завдань, які демонструють масштабність і амбітність цього нового всезагального Порядку денного. Вони мають комплексний та неподільний характер і забезпечують зрівноваження трьох вимірів сталого розвитку: економічного, соціального та екологічного.

Трансформація традиційної системи професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників в концептуальну модель нової освіти:

Професійний розвиток педагогічних, науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти – це процес (діяльність), націлений на розвиток професійної компетентності фахівця, який забезпечується постійною трансформацією його професійного системного мислення, регульованого суспільними вимогами та індивідуальними потребами, тісно пов'язаними з реальною життєдіяльністю і навчанням упродовж життя з використанням різних форм і методів відкритої освіти, зокрема інформаційних технологій та електронних освітніх ресурсів, які уможливають виведення освітнього процесу на рівень активної соціальної творчості.

Професійний розвиток науково-педагогічних працівників у вітчизняних закладах вищої освіти потребує створення організаційно-педагогічних умов, серед яких: мотивація до саморозвитку; зменшення навчального (аудиторного) навантаження і кількості різного роду документів (звітів, інформації тощо), які вимагаються на адміністративному рівні, зміна формату освітнього процесу і т.ін.

Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників у системі відкритої освіти – сьогодні стала очевидною необхідність розроблення освітньо-професійних програм з урахуванням потреби широкого впровадження дистанційного навчання, підготовки до нього всіх категорій слухачів. Адже поширюється практика застосування середовищного (інформаційного, хмаро орієнтовного, віртуального тощо) підходу, сучасних цифрових технологій для результативного просування інновацій як в освіті, так і в різних галузях економіки. Тому все більшим попитом користуються програми підвищення кваліфікації різних категорій слухачів, які спрямовані на модернізацію форм діяльності людини, і не тільки тих, хто одержує професію в закладі професійної освіти, але передусім тих, хто навчає майбутніх кваліфікованих робітників і фахівців.

Цивілізаційний поступ нині націлений на розвиток особистості, зокрема, професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників. Його основою на різних етапах життєвого шляху є здатність індивідуальності, особистості перетворювати власну життєдіяльність у предмет свідомих динамічних змін, розвиваючи свою професійну культуру. Відчуття прогресу в цьому сприятиме задоволенню педагогічною, науково-педагогічною діяльністю в спеціально організованому середовищі, розвитку внутрішньої

мотивації до активної життєвої позиції, а отже стає рушійною силою трансформаційних процесів у галузі освіти.

Вирішення проблеми професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників у системі безперервного навчання потребує вибору комплексу наукових підходів, передумов і принципів організації освітньої діяльності, розвитку готовності до фахового самовдосконалення.

Під впливом Industry 4.0 та діджиталізації різних галузей економіки відбувається активна трансформація професійного розвитку фахівців, зокрема педагогічних і науково-педагогічних працівників. Теоретичними засадами цих змін є: *ідеї* взаємодії всіх видів навчання – формального, неформального та інформального, що забезпечує розвиток фахівців упродовж усього життя і відкриває їм можливість для рівноправного і розширеного доступу до всіх рівнів освіти; *теорія* трансформаційного навчання як сукупність низки теорій – андрагогіки, нейронауки, емпіричного або експериментального навчання, самонавчання, трансформаційного навчання; *experience-технології*, які мотивують до постійного критичного аналізу власного досвіду, його переосмислення і прийняття нових моделей поведінки в нових умовах професійної діяльності.

Узагальнення стратегічних орієнтирів професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників:

На основі вивчення документів ООН, ЮНЕСКО, аналітичних звітів СІДІФОП та наукових джерел можна узагальнити деякі стратегічні орієнтири професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти, зокрема:

- вдосконалення інформаційно-технологічної структури ЗВО і інститутів післядипломної освіти;
- розроблення і адаптація різних платформ та електронних освітніх ресурсів на децентралізованій основі для освіти дорослих, збільшення їх пропозицій для задоволення різних цілей і потреб;
- урізноманітнення змісту навчальних курсів на засадах синергетичного, системного, культурологічного і аксіологічного підходів та їх вибору – на безкоштовній і платній основі;
- персоналізація освітнього процесу відповідно до особистісних потреб на основі самонавчання, саморозвитку завдяки опануванню цифровою компетентністю, здатністю навчатись у мережах та спільнотах;
- постійне перепроектування навчальних програм і сприяння самостійному навчанню за допомогою технологічних ресурсів;
- динамічність (плинність) у навчанні як здатність переміщатися між освітніми контекстами (легко переходити з одного закладу освіти в інший або комплектувати самостійно окремі модулі з метою формування/розвитку певних компетентностей, спеціалізації тощо, що найкраще відповідає уподобанням та потребам);
- розвиток механізмів оцінки, визнання та сертифікації, створення нормативно-правового забезпечення для їх співіснування і ефективного використання.

Тенденції розвитку науки і освіти в постіндустріальному суспільстві:

Під впливом Industry 4.0 та діджиталізації різних галузей економіки відбувається активна трансформація професійного розвитку фахівців, зокрема педагогічних і науково-педагогічних працівників. Теоретичними засадами цих змін є:

ideї взаємодії всіх видів навчання – формального, неформального та інформального, що забезпечує розвиток фахівців упродовж усього життя і відкриває їм можливість для рівноправного і розширеного доступу до всіх рівнів освіти;

теорія трансформаційного навчання як сукупність низки теорій – андрагогіки, нейронауки, емпіричного або експериментального навчання, самонавчання, трансформаційного навчання;

experience-технології, які мотивують до постійного критичного аналізу власного досвіду, його переосмислення і прийняття нових моделей поведінки в нових умовах професійної діяльності.

Самостійна робота слухача

Самостійна робота слухачів – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять. Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмінь та навичок, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача, куратора-тьютора але без його безпосередньої участі.

Питання, що виникають у слухачів стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводяться згідно з графіками, затвердженими кафедрою.

Самостійна робота слухачів над навчальною темою «Сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти» включає такі *форми*:

Самостійна робота з теоретичним матеріалом:

- вивчення нормативно-правових документів;
- аналіз літературних джерел з метою засвоєння програмного матеріалу;
- критичний аналіз наукової літератури, систематизація результатів;
- робота із словниковою літературою;
- вивчення і узагальнення досвіду роботи.

Самостійна робота до практичних занять:

- використання методів дослідження;
- розроблення логічних схем;
- виокремлення компонентів і побудова структури досліджуваного об'єкту, моделювання;
- визначення і узагальнення чинників впливу на досліджуваний об'єкт;
- формулювання гіпотез;
- прогнозування.

Всі завдання самостійної роботи слухачів поділяються на обов'язкові та вибіркові, виконуються у встановлені терміни, з відповідною максимальною оцінкою та передбачають певні форми звітності щодо їх виконання.

Завдання на самоперевірку знань

1. На основі яких нормативно-правових документів відбувається професійний розвиток педагогічних (науково-педагогічних) працівників у національному і зарубіжному освітньому просторі?

2. Окреслить основні наукові підходи до професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників.

3. Які сучасні тенденції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників відображені в науковій літературі?

4. Які дефініції використовуються вченими для розкриття проблеми професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників?

5. Що ви розумієте під поняттями «відкрита освіта» та «професійний розвиток педагогічних (науково-педагогічних) працівників»?

6. Які сучасні концепції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників відомі вам?

7. Під впливом яких чинників відбувається трансформація традиційної моделі професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників?

Запитання для обговорення під час тематичної дискусії:

1. Схарактеризуйте сучасні тенденції розвитку національної і світової науки і освіти.

2. На основі аналізу наукової літератури назвіть найпоширеніші сучасні концепції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників.

3. Назвіть концепції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників, які, на вашу думку, використовуються у вітчизняних закладах освіти.

Рекомендовані теми випускних робіт

1. Рефлексивний аналіз вітчизняних моделей професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників

2. Цифрові технології як чинник впливу на професійний розвиток педагогічних (науково-педагогічних) працівників

3. Професійний розвиток педагогічних (науково-педагогічних) працівників під час воєнного стану

4. Самоефективність педагогічних (науково-педагогічних) працівників.

Рекомендована література

1. Биков В. Ю., Кремень В. Г. Категорії простір і середовище: особливості модельного подання та освітнього застосування. Теорія і практика упр. соц. системами: філос., психологія, педагогіка, соціол. (2), 2013. С. 3-16.

2. Биков В., «Відкрита освіта в Єдиному інформаційному освітньому просторі», Педагогічний дискурс, Вип. 7, с. 30–35, 2010.

3. Верховна Рада України. (2017, Верес. 05). Закон № 2145-VIII «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Генеральна Асамблея ООН. (2015, Верес. 25). Резолюція «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». URL: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>

5. Закатнов Д. О. «Кар'єрні траєкторії професійного самовизначення учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти», Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка, Вип. 16, с. 20–26, 2018.

6. Кириченко М. О., Просіна О. В., Кравчинська Т. С., Швень Я. Л. Нелінійне світорозуміння освіти дорослих: неформальна освіта в системі українського відкритого університету післядипломної освіти. Науковий 43 часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. № 77. С. 113–117. URL: [Нелінійне світорозуміння освіти дорослих : неформальна освіта в системі українського відкритого університету післядипломної освіти - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua)

7. Кириченко М. О. Формування ідеології інформаційного суспільства в умовах

глобальної інформатизації: тенденції, парадигми, перспективи розвитку: [Монографія] / Микола Кириченко; Мін-во освіти і науки України, Університет менеджменту освіти НАПН України. Харків: Вид-во ПП «Технологічний Центр», 2017. 320 с.

8. Концептуальні засади психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти / автор. кол. Л. М. Сергеева, О. І. Бондарчук, М. І. Скрипник, А. О. Молчанова, О. А. Філь; Г. О. Козлакова, Ред. Київ, Україна: ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2015, 40 с.

9. Коржилов О. Ю. Відкрита освіта як глобальна освітня система: стан та розвиток. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, № 3(37), с. 48–54, 2014.

10. Купрієвич В.О., Паздрій В.Я., Антонюк Л.А. Особливості організації та форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Український педагогічний журнал. 2021. № 4. С. 198-205. URL: [Особливості організації та форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної \(професійно-технічної\) освіти - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua)

11. Лещенко М. П., Яцишин А. В. «Відкрита освіта у категоріальному полі вітчизняних і зарубіжних учених», Інформаційні технології і засоби навчання, Т. 39, № 1, с. 1–16, 2014. URL: [Відкрита освіта у категоріальному полі вітчизняних і зарубіжних учених - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua)

12. Міністерство економічного розвитку і торгівлі. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», 2017. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf

13. Ничкало Н. Г., укл. О. В. Аніщенко, Л. Б. Лук'янова, Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи: збірник наукових статей / [колектив авторів]; за ред. Кременя В.Г. – К.: Знання України, 2018. 616.

14. Петренко Л. Аналітичний огляд запиту на публікації з питань професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матер. III Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 15–16 черв. 2021 / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2021. С. 132-135. [Аналітичний огляд запиту на публікації з питань професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua).

15. Петренко Л. Використання інформації у професійному розвитку педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Методичний вісник професійно-технічної освіти Чернівецької області. 2021. № 2. С.11-15. [Використання інформації у професійному розвитку педагогів закладів професійної \(професійно-технічної\) освіти - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua).

16. Петренко Л. М. Стратегічні орієнтири професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти. Вісник післядипломної освіти. «Серія «Педагогічні науки». 2020. Вип. 13(42). С. 170-184. DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13\(42\)-170-184](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13(42)-170-184) URL: [Стратегічні орієнтири професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua).

17. Петренко Л. Професійний розвиток науково-педагогічного працівника: сучасні виклики. Інноваційні рішення в сучасній науці, освіті та практиці: Матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (наукове видання), 17-18 листопада 2020 р.: у 2 ч. Київ: НТУ, 2020. Ч.2. С.122-125. URL: [Професійний розвиток науково-педагогічного працівника: сучасні виклики - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua).

18. Петренко Л. Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників: теоретичні засади. Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (2 квітня 2021 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2021. С. 40-43. URL: [Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників: теоретичні засади - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua).

19. Петренко Л.М., Романова Г.М., Пуховська Л.П., Султанова Л.Ю., Олешко П.С. Моделі неперервного професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників у контексті відкритої освіти. Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди : наук.-практ. конф. з міжнар. участю : матеріали конф. / наук. ред. О. М. Спірін, О. А. Остряньська. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2021. С. 243-250. URL: [Моделі неперервного професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників у контексті відкритої освіти - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua).

20. Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти: освітня практика: метод.реком. / авт.кол.: Л.М. Петренко, Л.Ю. Султанова, П.С. Олешко, В.О. Купрієвич та ін. / за наук. ред. Л.М. Петренко. Луцьк: Волиньполіграф, 2021. 92 с. URL: [Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти: освітні практики: методичні рекомендації - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua).

21. Пуховська Л. П., Ворначев А. О., Леу С. О., Професійний розвиток персоналу підприємств у країнах Європейського Союзу. Київ, Україна: ІПТО НАПНУ, 2015. URL: [Професійний розвиток персоналу підприємств у країнах Європейського Союзу - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua).

22. Пуховська Л.П. Європейські стратегії, підходи і моделі розвитку освіти дорослих. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи, 2 (20). стор. 51-62. URL: [Європейські стратегії, підходи і моделі розвитку освіти дорослих - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua).

23. Сидоренко В. В. Забезпечення якості освітнього процесу курсів підвищення кваліфікації за різними моделями і формами навчання в умовах відкритої освіти, Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки», Вип. 7(36), с. 82–97, 2019.

24. Сорочан Т. М., Бондарчук О. І., Оліфіра Л. М. Експірієнс-технології у розвитку інформаційної готовності педагогічних працівників до їх професійної діяльності. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. № 76 (2). С. 279–289. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v76i2.3627>.

25. Сорочан Т. М., Технології освіти дорослих у вимірі трансформації професіоналізму фахівців, Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент: колективна монографія / за наук. ред. М. О. Кириченка, Л. М. Сергєєвої.Київ в: Видавництво інституту обдарованої дитини НАПН України, 2018. 440с. С. 82-102.

26. Управління персоналом, 2003. Бібліотека економіста. URL: <https://library.if.ua/books/45.html>

27. A Memorandum on Lifelong Learning commission staff working paper / Commission of the European Communities. (Brussels, 30.10.2000). Brussels, 2000. 36 p. URL: https://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (last access: 13.08.2020).

28. Adult learning spotlight on investment conference: Background paper, CEDEFOP. European Centre for the Development of Vocational Training. 2012. [Online]. Available: <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/events/adult-learning-spotlight-investment>.

29. Boyd, D. Robert, and Myers, J. Gordon, Transformative Education. International

Journal of Lifelong Education 7, no. 4 (October–December 1988), 261–284.

30. COUNCIL RECOMMENDATION of 19 December 2016 on Upskilling Pathways: New Opportunities for Adults. (2016/ C484/01). Official Journal of the European Union, URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AJOC_2016_484_R_0001.

31. COUNCIL RECOMMENDATION of 28 June 2011 on policies to reduce early school leaving (2011/C 191/01). Official Journal of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32011H0701%2801%29>.

32. Eliase, M., Rockefeller, E., Goleman, D., Gullotta, T., & Sluyter, D. [et.al.] (1997). Promoting Social and Emotional Learning: Guidelines for Educators. Association for Supervision and Curriculum Development. Alexandria, Virginia, USA. URL: <https://earlylearningfocus.org/wp-content/uploads/2019/12/promoting-social-and-emotional-learning-1.pdf>.

33. European Commission. EPAL-Electronic Platform for Adult Learning in Europe. URL: <https://epale.ec.europa.eu/en>.

34. European Commission. European agenda for adult learning and recent policy developments. Council resolution setting out a renewed European agenda for adult learning, 2011. [Online]. Available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011G1220%2801%29>.

35. European Commission/EACLA/Eurydice (2021). Adult education and training in Europe: Building inclusive pathways to skills and qualifications. Eurydice Report. Luxembourg: Publication Office of European Union. URL: https://eacea.ec.europa.eu/nationalpolicies/eurydice/sites/default/files/adult_education_and_training_in_europe_2020_21.pdf.

36. Kennedy, A. (2005) Models of Continuing Professional Development: a framework for analysis. Journal of In-service Education, 31(2). 235-250. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13674580500200277>.

37. Kolb, E.Y., Kolb, D. A., Passarelli, A., Sharma, G. (2014). On Becoming an Experiential Educator: The Educator Role Profile. Simulation & Gaming, 45 (2), 204-234. DOI: 10.1177/1046878114534383.

38. Manifesto for Adult Learning in the 21st Century: The Power and Joy of Learning. (2019). European Association for the Education of Adults (EAEA). URL: <https://eaea.org/our-work/influencing-policy/manifesto-for-adult-learning-inthe-21st-century/>.

39. Mezirow, J. (2003), Transformative learning as discourse. Journal of Transformative Learning, 1, 58-63.

40. Mezirow, J. (1991). Transformative dimensions of adult learning / J. Mezirow. – San Francisco: Jossey-bass, URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/074171369204200309>.

41. Muñoz J. C., Redecker C., Vuorikari R. and Punie Y. Open Education 2030: planning the future of adult learning in Europe. Open Learning, Vol. 28, No 3, p. 171–186, 2013. [Online]. Available: <http://dx.doi.org/10.1080/02680513.2013.871199>.

42. Romanova, G., Petrenko, L., Romanov, L., Kupriyevych, V., & Antoniuk, L. (2022). Digital technologies as a driver of professional development of teachers of vocational education establishments, *Education and Upbringing of Youth in New Realities: Perspectives and Challenges, Youth Voice Journal*. Vol. IV pp. 67-80.

43. Sorochan T. Transformation of educators' professionalism in the system of post-graduate teacher education Education: Modern Discourses, 2018, 1, 192-199.

44. Sultanova Leila Yu., Tsiuniak Oksana P., Milto Liudmyla O., Zheludenko Maryna O., Lyktei Lyudmyla M., Petrenko Larisa M., Uchitel Aleksandr D. The potential of Google

Classroom web service for lecturers of higher educational establishments under pandemic conditions. Proceedings of the 8th Workshop on Cloud Technologies in Education (CTE 2020) at CEUR Workshop Proceedings, vol. 2879, p. 346-365. URL: [CEUR-WS.org/Vol-2879](https://ceur-ws.org/Vol-2879) - [8th Workshop on Cloud Technologies in Education \(CTE 2020\)](https://ceur-ws.org/Vol-2879).

45. Tusting, K., & Barton D. (2003). Models of adult learning: a literature review of models applicable to Skills for Life. London: National Research and Development Centre for Adult Literacy and Numeracy (NRDC). URL: https://dera.ioe.ac.uk/22486/1/doc_2768.pdf